

en el Lluçanès: «quan ho *trópiga* ---» (Orís, 1954).

Les del tipus *trop/trops* són pròpies de la zona del NE., al llarg del Ter i al N. d'aquest riu fins a les Alberes i Cerdanya. Recordo que la meua àvia empordanesa deia c. 1911 el proverbi «Març, marçot, mata la vella a la vora del foc / i... la jove si l'hi *tróp*» (ho he sentit a algú més, d'aquella zona, i en cat. central diem «i la jove si pot», millor rima, però sentit menys eloqüent i oportú). «Entrant de la plassa - la plassa majó / -- / *trop* el senyó batlle - l'alcalde majó / ---» (cançó bandoleresca *El Lladre de la Cova*, reco. a Roda de Ter, MilàF, *Romllo.*, 116E, en la qual també hi ha el present analògic en lloc de *dóna*: «posa la mà en bossa - cent lliuras li *dós*»).

Formes de l'alt Gironès i altes valls del Lluçanès i Camprodon: «Prou que si la *tróp* la hi donarà», «que ho *tróps*» StAniol de Finestres (1968), «aquell prat?, allí es *tróp*» Abella de Vilallonga (1970); «ell ho *tróp*» Orís, Viladonja (1954), «No ho *trops*, Coralí?» ('no et sembla?'), MrnVayreda (*Puny.*, 1, 4, 53 (49)); i a l'alta Cerdanya: «l'amo se'n torna al firal, a tirar l'ham que donava tan bon peix; es *trob* que, així que el tira, ja hi ha qui hi mossega», AntCayrol (*Cont. Cerd.*, 39).

En la llengua moderna el nostre mot segueix usual pertot i en la boca i la ploma de tothom, des del poble menut fins als grans poetes: «Jo sé una vall llunyana / --- / Quan l'ànima cansada / se *troba*, en les converses de la vida, / la poesia amada / cerca en la vall, que a son amor convida», Costa (*La Vall*, 1873, v. 22); «va a pendre comiat de la comtessa: / que'ls ne *troba* de tristos aquells màrgens, / hont al sol de l'amor ahir tot reyal», *Canigó* x, 3. «Res me faria més dol / que *trobar-me* al cel tot sol», Maragall (*Pens. de Goethe*, 7.3f.) trad. «Mir gäb' es keine grössre Pein / wär' ich im Paradies allein» (*Sprüche*, § 42).

Paraula ben viva, pertot, des de la frontera pitinenca (Ribagorça, Pallars, Rosselló etcètera), fins al Migjorn valencià, i les Illes (notem l'esponerosa expansió a Menorca sobretot). No manca qui cregui que «no és gaire valencià»; és un malentès de gent del Prnc. poc informada, que han notat valencians usant *topetar* o *encontrar* en casos on un barceloní diria *trobar*, però llavors es tracta de diferències regionals, que no comporten el desús de *trobar*: en certa mesura aquests mots en l'ús valencià han vingut a pendre el paper del *trobar* sense *a*, ús indeterminatiu, però *trobar* segueix robust, allà com pertot, amb el paper de l'antic *atobar*.

Serveixin dos testimonis a manera de fita geogràfica: «pa *tróbá* 'l camí ---» Lluçena (1935); «poz jo *tróbe* k éz ašina!», com a forma d'afirmació emfàtica, Ràfol d'Àlmúnia (1962). Al mallorquí AFerrer Ginart li sobtava que a Menorca «ademés del sentit recte 'encontrar, topar', és molt corrent l'acc. de 'parèixer, semblar', v. gr.: *trobava* que havia plogut», «Vindràs? —*Trob* que sí», o «que no» (*Rond. Men.*, 227). I no és que tals dites siguin estranyes a Mall. o al Continent (acabem de veure-ho, més enllà del Xúquer), però és veritat que em ressonen constantment a l'orella les frases dels animosos amics menorquins F. de

B. Moll, i J. Mascaró Passarius: *trop que ho farem!*

Per notar l'absència d'una cosa, l'expressió catalana més general avui és *trobar a faltar*; tan arrelada que ens ha valgut algun repte dels castellans quan manllevem el seu idioma: AmCastro retreia a M. de Montoliu la frase «El maestro que conozca nuestros dos primeros grados *encontrará a faltar* en éste los temas de composición» (en una gramàtica castellana de 1914, *RFE* iv, 300). La forma primigènica del castellà modern *echar de menos* és sabut que fou l'aportuguesat *achar menos*; dono detalls d'això en el *DCEC/DECH* (HALLAR).

Com allà es podrà veure, el tipus *trobar menys* no sempre ha estat estrany al català i parlars veïns: aran. *trapà mens*, i coses semblants en el Pall. En efecte: «--- és dit si sirie un jove --- que havie estat ab en Moxò qualche mig an, e en aquell en-per-mà *trobà-s'ig menys* --- de lavòs ençà, no l' --- ha hom vist ne oyt dir hon és» 'se n'ha observat l'absència' doc. segarrenc de 1936 (explicat a *MA*, *BABL* x, 411). «Tots *trobavan a menys* an aquell àngel apacible de ignocència», Genís Ag. (*Julita*, p. 113).

Fora del català, i amb el mateix caràcter de mot constant i essencial, aquest mot és propi de les altres tres llengües cabdals de la Romània central. En llengua d'oc ja apareix en els dos textos més antics: el *Boeci* (c. l'a. 1000) en sentit intel·lectual: «Nós e<n> molz libres o *trobam* legén: / --- / molt val lo bés que l'om fai e<n> jovent, / com él és velz, qui pois lo sosté<n> / ---» (v. 99); i en l'acc. ben material en el més antic dels trobadors (S. XI), Guilhem de Peitieu: «Pus hom gensor no-n pot *trobar* / ni huols vezer ni boca dir / a mos ops la vuellh retenir / per lo cor, de dins, refrescar / ---» (ed. Jeanroy, p. 21, v. 31). El fr. *trouver*, llavors *trover*, és el mot únic des dels poetes del S. XI.

I no és possible dubtar de cosa semblant en el cas de l'it. *trovare*, almenys en el Raó i Nord del seu domini, per més que sense gaire raó s'hagi repetit bastant que allí sigui manlleu gallo-romànic, però s'ha fet bastant a la lleugera i en gran part per errats prejudicis fonètics. El fet és que en la llengua literària *trovare* regna com a mot general i quasi únic des dels tres grans del 1300: en el Petrarca («mi *trovo* in alta mar, senza governo ---», 132 (§ 102.11)) les concordançes en compten 68 exs. (una dotzena en rima); en Dante n'hi ha en rima 7 a la *Commedia*: «Sempre natura, se fortuna *trova* / discorde a sè, com' ogni altra semente / fuor di sua region, fa mala prova» (*Par.* VIII, 139; ja *Inf.* VIII, 126 etc.); veg. infra cites del *trouva* boccaccesc.¹

En canvi en les llengües castellana i gallego-portuguesa, *trobar* ha estat sempre, des dels orígens, un mot literari, usat generalment per a la invenció poètica, o bé amb excepcions arcaïques o dialectals; en èst. certament apareix des de c. l'a. 1200, però en aquest sentit literari; i llavors ja en autors de la zona oriental (Berceo).

O netament aragonesos, car almenys a l'Alt Aragó sembla haver estat realment autòcton: el Subj. 6 *true-*